

Внедрение системы бюджетирования финансово-хозяйственной деятельности сельскохозяйственных предприятий связано с рядом проблем, которые наиболее четко проявляются в сфере бюджетирования затрат:

- отсутствие единообразия в методологии и методике комплексного финансового планирования, учета и анализа экономических показателей;
- разнообразие методических подходов к составлению прогнозного плана затрат производства, выступающего индикатором перспектив финансового состояния экономического субъекта;
- наличием специфических особенностей при формировании бюджета затрат предприятия в зависимости от его масштабов и направления деятельности.

Выводы. Таким образом, бюджетирование затрат в сельскохозяйственных предприятиях в настоящее время находится в стадии формирования; нормы и нормативы для планирования затрат не разработаны. Актуальной также является проблема совершенствования методики бюджетирования, позволяющей планировать и контролировать затраты и, как следствие, экономический результат деятельности сельскохозяйственного предприятия в непосредственной увязке с принципами и методами бухгалтерского учета.

Список использованной литературы.

1. Павленко С.Н. Контролинг. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. – 162с.
2. Іванюта П.В., Лугівська О.П. Управління ресурсами і витратами / За ред. д.е.н., проф. Іванюти С.М. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 320 с.
3. Ковтун С. Бюджетирование на современном предприятии, или Как эффективно управлять финансами. – Х.: Фактор, 2005. – 340 с.

УДК 338.43.01:631.16(477.73)

ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЛЕКСНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

І. В. Запорожець, магістр

Науковий керівник: к. е. н., доцент Кравчук Л.С.

Миколаївський державний аграрний університет

The estimation of the financial state of agricultural enterprises of the Zhovtnevo district is conducted. The method of calculation of correcting analytical index of I.I Brodskoy is used. The analytical model of integral estimation of cost of enterprise was conducted on the example of economy of state pattern of ownership. The ways of improvement of the financial state of the probed enterprise are developed (method of ККК).

Проведено оцінку фінансового стану сільськогосподарських підприємств Жовтневого району. Використано методику розрахунку фіксованого аналітичного показателя І.І. Бродської. Аналітична модель інтегральної оцінки вартості підприємства була проведена на прикладі господарства державної форми власності. Розроблено шляхи покращення фінансового стану досліджуваного підприємства (метод ККК).

Вступ. Розвиток сільського господарства сприяє економічному зростанню держави через скорочення імпорту та максимізації прибутків від експорту й забезпечує необхідні умови для розв'язання багатьох соціальних проблем. Нажаль, заходи, які приймалися на державному рівні, поки що не створили стабільних передумов для поступального конкурентного розвитку аграрної

економіки. Тому значна кількість аграрних підприємств функціонують в умовах нестабільної економічної ситуації, жорсткої конкуренції, зростання рівня фінансових ризиків, що вимагає забезпечення стабільного фінансового стану. Ефективна діяльність підприємства залежить від багатьох чинників, проте один з найважливіших є фінансовий стан. Отже, актуальність теми статті зумовлена необхідністю подальшого дослідження оцінки фінансового стану агропідприємств.

Сьогодні головною проблемою ефективного функціонування аграрних підприємств України є відсутність комплексної системи оцінки фінансового стану, який справді допоміг керівництву підприємства виявляти больові точки та приймати правильні управлінські рішення. Тому метою дослідження є комплексна оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств Миколаївської області за допомогою аналітичної моделі інтегральної оцінки вартості підприємства, методу ККК.

Постановка задачі. Останнім часом проблема діагностики фінансового стану сільськогосподарського підприємства стоїть у центрі уваги сучасних наукових досліджень. Її висвітлено у працях таких науковців як І. Т. Балабанов, М. Білуха, І. О. Бланк, М. Я. Дем'яненко, А. П. Ковальов, Л. А. Лахтіонова, А. М. Поддєрьогін, Г. В. Савицька, В. Т. Савчук, О. С. Стоянова, А. Д. Шеремет та інші. Як правило, автори розглядають питання аналізу та оцінки фінансового стану підприємства, які виступають результатом його діяльності та є підґрунтям щодо ефективного його розвитку. Проте розробці комплексного підходу щодо методів оцінки фінансового стану аграрного підприємства приділено значно менше уваги.

Результати. За статистичними спостереженнями, Миколаївщина має значні можливості для розвитку аграрного сектору, перетворення його у високоефективний, експортноспроможний сектор економіки, який здатний забезпечити продовольчу безпеку. Нажаль, лише Жовтневий район Миколаївської області є хронічно збитковим на протязі останніх десяти років, що не забезпечує розширеного відтворення, оновлення основних засобів виробництва, не розв'язуються проблеми соціального напрямку.

Мета оцінки фінансового стану сільськогосподарського підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Захарченко В.О. та Счасна С.І.[1] виокремили такі методи оцінки фінансового стану підприємства: коефіцієнтний, комплексний, інтегральний, беззбитковий, рівноважний. Проте всі вони містять ряд істотних недоліків: трудомісткість, складнішим стає процес формування висновків про фінансовий стан підприємства, відсутність нормативних значень більшості використовуваних коефіцієнтів, притаманність „неузгодженості” понять „ліквідність” і „платоспроможність”, відсутність можливості врахувати стан підприємства в конкурентному, діловому, кредитному і ринковому середовищі.

Саме тому з метою поліпшення методики розрахунку фінансового стану доцільно використовувати метод ККК. Метод коефіцієнтів (ККК), запропонований В. П. Клочан, В. Ф. Клочан, Н. І. Костаневич та А. Г. Костирко[2], ґрунтується на визначенні основних показників (автономії, абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності, покриття і рентабельності активів), порівнянні їх із критеріями, кожний показник оцінюється у 20 балів. Перевагами цього методу є простота

застосування, а також те, що обрані показники – обов'язкові для кожної методики, вони мають встановлені нормативи. Цей метод не потребує значних затрат часу і його можна застосовувати у практиці для експрес – аналізу. Розрахунок показників фінансового стану сільськогосподарських підприємств Жовтневого району з використанням методу ККК наведено у таблиці 1, з якої видно, що аграрні підприємства даного району мають абсолютно стійкий фінансовий стан.

Таблиця 1

Оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств Жовтневого району з використанням методу ККК за 2009 рік

Коефіцієнт	Норматив	На кінець 2009 року
Абсолютної ліквідності	0,2 – 0,35	0,14
Швидкої ліквідності	0,7 – 1,0	0,91
Покриття	1 – 2,5	14,17
Автономії	> 0,5	0,96
Рентабельності активів	Позитивне значення	0,033
Бальна оцінка	100	80
Оцінка фінансового стану	x	Стійкий

Далі розглянемо методику розрахунку коригуючого аналітичного показника, який має використовуватись в оціночній діяльності при визначенні вартості підприємства як бізнесу з урахуванням переваг та недоліків двох методичних підходів до оцінки: витратного та дохідного.

Методика І.І. Бродської[3] базується на розрахунку коригуючого показника, для визначення якого автором було проаналізовано основні моделі, що характеризують ймовірність банкрутства, та відібрано показники, які найповніше характеризують фінансову стабільність підприємства, враховано недоліки й переваги методичних підходів до оцінки вартості підприємства.

Першим етапом процедур коригування вартості чистих активів є формування узагальнюючого коефіцієнта фінансового стану підприємства, на основі якого робиться аналіз його фінансової стійкості, ймовірності банкрутства, визначення ризикованості діяльності (табл. 2).

Таблиця 2

Формування узагальнюючого коефіцієнта залежно від значень окремих показників фінансового стану підприємства

Умови	Значення коефіцієнта
Усі чотири показники відповідають зазначеним критеріям	1
Три показники відповідають зазначеним критеріям	0,95
Два показники відповідають зазначеним критеріям	0,85
Один показник відповідає зазначеним критеріям	0,7
Жоден показник не відповідає зазначеним критеріям	0,5

Цей показник відбиває ймовірність збереження основних показників господарської діяльності підприємства у майбутньому, яка обумовлена фінансовою стабільністю об'єкта оцінки.

Методика розрахунку інтегрального коригуючого показника апробовано на прикладі даних Державного підприємства Дослідного господарства «Еліта» Миколаївського інституту агропромислового виробництва Української академії аграрних наук (далі ДПДГ «Еліта») Жовтневого району (табл. 3, 4).

Таблиця 3

**Розрахунок чистих активів для ДПДГ «Еліта» за даними балансів
за 2007 – 2009 рр., тис. грн**

Показники	На початок року		
	2007	2008	2009
1. Необоротні активи (р.080 ф.1)	5284	7289	7725
2. Оборотні активи (р.260 ф.1)	2718	2545	2729
3. Витрати майбутніх періодів (р.270 ф.1)	-	-	-
4. Всього активів (р.280 ф.1)	8002	9884	10454
5. Забезпечення наступних виплат і платежів (р.430 ф.1)	-	-	-
6. Довгострокові зобов'язання (р.480 ф.1)	374	268	169
7. Поточні зобов'язання (р.620 ф.1)	442	211	265
8. Доходи майбутніх періодів (р.630 ф.1)	-	-	-
9. Усього зобов'язань (р.430т + р.480 + +р.620 + р.630 ф.1)	816	479	434
10. Чисті активи (р.4 – р.9)	7186	9405	10020
11. Чисті активи за запропованою методикою (р.1 + р.2 – р.5 – р.6 – р.7)	7186	9355	10020
12. Скориговані чисті активи	-	-	9184

Таблиця 4

Показники фінансового стану ДПДГ «Еліта» за 2007 – 2009 рр.

Показник	Одиниці виміру	Роки		
		2007	2008	2009
1. Чистий дохід (р.035 ф.2)	тис. грн	3095	3988	4257
2. Середні активи (р.280 гр.3 + р.280 гр.4) / 2 ф.1	тис. грн	8943	10169	10411,5
3. Оборотність активів (р.1 / р.2)	коеф.	0,3461	0,3922	0,4089
4. Власний капітал (р.380 гр.3 + р.380 гр.4) / 2 ф.1	тис. грн	8295,5	9712,5	10009
5. Коефіцієнт автономії (р.4 / р.2)	коеф.	0,9276	0,9551	0,9613
6. Прибуток валовий (р.050 ф.2)	тис. грн	58	306	330
7. Прибутковість активів (розрахований на основі валового прибутку) (р.6 / р.2)	%	0,65	3,01	3,17
8. Оборотні активи на кінець періоду (р.260 гр.4 ф.1)	тис. грн	2595	2729	2863
9. Поточні зобов'язання на кінець періоду (р.620 гр.4 ф.1)	тис. грн	211	265	202
10. Коефіцієнт загальної ліквідності (р.8 / р.9)	коеф.	12,299	10,298	14,173
11. Прибутковість чистих активів (р.6 / р.11 табл.2.6)	%	0,807	3,271	3,2934
12. Прибуток до оподаткування (р.170 ф.2)	тис. грн	-	34	25
13. Прибутковість загальних активів (розрахований на основі прибутку до оподаткування) (р.12 / р.2)	%	-	0,3343	0,2401

Проведене дослідження показало, що в ДПДГ «Еліта» спостерігається чітка тенденція до збереження вартості чистих активів при зростанні вартості загальних активів. При оцінці стану активів безпосередньо в підприємстві скориговано їхню вартість у бік зменшення за рахунок уточнення вартості нематеріальних активів і вартості запасів на суму 836 тис. грн, що знизило реальну вартість чистих активів у 2009 р. до 9184 тис. грн.

Показники фінансового стану ДПДГ «Еліта» у таблиці 4 свідчать про відносно стабільний фінансовий стан підприємства протягом досліджуваного періоду. Навіть при тенденції зростання суми залучених кредитів банку, підприємство підтримує статус фінансово незалежного, де превалюють власні джерела фінансування господарської діяльності. Про підвищення ділової активності підприємства свідчить показник оборотності загальних активів та оборотності чистих активів підприємства.

Отже, враховуючи реальне зростання обороту в 2009 році — 4257 тис. грн проти 3095 тис. грн (на 37,54 %) у 2007 році, слід констатувати неефективність менеджменту і наявність резервів збільшення вартості підприємства саме за рахунок оптимізації витрат періоду, завищене зростання яких порівняно з доходом призводить до збитків.

Порядок розрахунку зведеного коефіцієнта фінансового стану підприємства наведено в таблиці 5.

Таблиця 5

Розрахунок зведеного показника фінансового стану ДПДГ «Еліта»

Показник	Значення за період				Критерій порівняння	Відповідність нормативному показнику
	2007 рік	2008 рік	2009 рік	Середнє значення за 3 роки		
1. Оборотність активів, разів	0,3461	0,3922	0,7089	0,3824	0,8517	-
2. Коефіцієнт автономії	0,9276	0,9551	0,9613	0,948	>0,5	+
3. Прибутковість загальних активів, %	-	0,3343	0,2401	0,1915	1,87	-
4. Коефіцієнт загальної ліквідності	12,299	10,298	14,173	12,2567	>1,5	+
5. Зведений показник фінансового стану	0,85					

З перелічених вище показників, що відібрані до узагальнюючого показника фінансового стану ДПДГ «Еліта», відповідають запропонованим критеріям два з чотирьох показників. Недотримання двох показників зменшило узагальнюючий показник фінансового стану до рівня 0,85. Слід зазначити, що для оцінки, яка здійснюється з метою купівлі підприємства як цілісного майнового комплексу, доречно враховувати показник динаміки чистого доходу. Порядок розрахунку коефіцієнта динамічної здатності подано в таблиці 6.

Методику розрахунку показника прибутковості доходу наведено в таблиці 7.

Таблиця 6

Порядок розрахунку показника динамічної здатності для ДПДГ «Еліта»

Показник	Одиниці виміру	Роки				Середнє значення за період
		2006	2007	2008	2009	
1. Валовий прибуток	тис. грн	306	58	306	330	231,33
2. Темп росту валового прибутку	коєф.	x	0,1895	5,2759	1,0784	2,1813
3. Загальні активи на кінець періоду	тис. грн	8002	9884	10454	10369	10235,67
4. Темп росту загальних активів	коєф.	x	1,2352	1,0577	0,9919	1,0949
5. Чисті активи на кінець періоду	тис. грн	7186	9405	10020	9998	9807,67
6. Темп росту чистих активів	коєф.	x	1,3088	1,0654	0,9978	1,124
7. Зведений показник динамічної здатності (р.2 гр.7 + р.4 гр.7 + р.6 гр.7) / 3	коєф.	(2,1813 + 1,0949 + 1,124) / 3 = 1,4667				

Таблиця 7

Порядок розрахунку показника прибутковості доходу для ДПДГ «Еліта»

Показник	Одиниці виміру	Роки			Середнє значення за період
		2007	2008	2009	
1. Валовий прибуток (р.050 ф.2)	тис. грн	58	306	330	231,33
2. Чистий дохід (р.035 ф.2)	тис. грн	3095	3988	4257	3780
3. Прибутковість доходу (р.1 / р.2)	%	1,874	7,673	7,7519	5,7663
4. Середнє значення прибутковості доходу для підприємств сільськогосподарської галузі	%	2,14	8,65	8,025	6,272
5. Зведений показник прибутковості доходу	%	5,7663 / 6,272 = 0,9194			

Отже, коригуючий показник (Кк) вартості чистих активів для ДПДГ «Еліта» становитиме:
 $K_k = 0,85 \cdot 1,4667 \cdot 0,9194 = 1,1462$.

Використовуючи запропоновану методику, вартість підприємства дорівнюватиме: $V = 9184 \cdot 1,1462 = 10526,70$ тис. грн.

Фактично врахування динамічної здатності, дохідності та фінансової стійкості підприємства збільшило його вартість як бізнесу на 1342,7 тис. грн.

Висновки. Метод ККК є простим застосуванні, тому не потребує значних затрат часу і його можна використовувати у практиці для експрес – аналізу. Окрім цього, обрані показники – обов'язкові для кожної методики, вони мають встановлені нормативи.

Однак поряд з перевагами вище зазначених методик, залишається проблема у невизначеності в тлумаченні окремих показників та в визначенні граничних величин у різних

авторів, що не дає можливості однозначно застосувати методику дослідження даної теми. Тому для вирішення цього питання, необхідно розробляти та впроваджувати у життя таку методику аналізу, яка дала б можливість співставляти результати аналізу проведеного на різних підприємствах різними виконавцями.

Список використаної літератури

1. Захарченко В.О. Систематизація методів оцінки фінансового стану підприємства / В.О. Захарченко, С.І. Счасна // Фінанси України. -2005. - №1. – с.137-144.
2. Клочан В.П. Використання методу коефіцієнтів для оцінки фінансового стану підприємства / В.П.Клочан, В.Ф.Клочан, Н.І.Костаневич, А.Г.Костирко // Економіка АПК. - 2008. - №7. – с.54 -55.
3. Бродська І.І. Аналітична модель інтегральної оцінки вартості підприємства / І.І. Бродська // Економіка АПК. -2008. - №6. – с.94-101.

УДК 338.436:664.1

НАПРЯМКИ ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В БУРЯКОЦУКРОВОМУ ПІДКОМПЛЕКСІ РЕГІОНУ

С.Г. Кафлевська, к.е.н. доцент

О. П. Красняк, к.е.н. ст. викладач

Вінницький національний аграрний університет

У статті досліджено та проаналізовано сучасний стан інтеграційних процесів в Україні та зокрема у Вінницькій області. Виділено основні напрямки удосконалення економічних взаємовідносин у бурякоцукровому підкомплексі.

Ключові слова: інтеграція, бурякоцукровий підкомплекс, взаємовідносини.

Вступ. В Україні буряківництво традиційно належить до провідних галузей сільськогосподарського виробництва, що зумовлюється його важливим економічним і соціальним значенням для розвитку народногосподарського комплексу держави. Розвиток буряківництва в українському селі має суттєве соціальне значення. Галузь сприяє створенню додаткових робочих місць у сільському господарстві, підвищенню загальної культури землеробства, є істотним джерелом поповнення кормової бази для тваринництва.

Із загальної кількості світового виробництва цукру на цукрові буряки припадає близько 40 %, а в окремих країнах, зокрема і в Україні, це єдине джерело одержання даного продукту.

Об'єктивна необхідність агропромислової інтеграції в цукробуряковому виробництві обумовлена біологічними і виробничими особливостями як буряківництва так і цукроваріння. Вона відкриває шлях подальшого удосконалення виробничих відносин, сприяє зростанню ефективності виробництва.

Економічною передумовою сільськогосподарської інтеграції є корінні зміни у сфері матеріального виробництва. Це знаходить своє відображення в індустріалізації, концентрації, спеціалізації і інтенсифікації виробництва.